

ITALIJANSKA ISKUSTVA U BORBI PROTIV ORGANIZOVANOG KRIMINALA*

Aleksandra Bulatović*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Savremeni organizovani kriminal je fenomen izuzetno dinamične kategorije. Izazovi koje ova pojava postavlja pred društvo diktiraju oblikovanje posebno fokusirane javne politike. Savremena politika borbe protiv organizovanog kriminala podrazumeva specifične regulatorne mehanizme čija uspešnost u velikoj meri zavisi i od institucionalne koordinacije. U Italiji postoji istorijski kontinuitet u povezanosti mafije i političkog i državnog vrha, u okviru kog se prepliću pretenzije na upravljanje društvom, pa je dominantno obeležje italijanskog pristupa u suzbijanju delovanja organizovanog kriminala zasnovano na ideji da efikasna borba protiv organizovanog kriminala podrazumeva odgovarajuću transformaciju društvenih struktura. Suština ovako postavljenog koncepta je osnivanje specijalizovanih institucija sa visokom autonomijom u radu i unapređivanje koordinacije aktivnosti svih relevantnih institucija, pre svega, kroz normativno objedinjavanje specifičnih mera koje se tiču odgovarajućeg regulatornog okvira. Uprkos postignutim impresivnim rezultatima, delovanje organizovanog kriminala se u Italiji nastavilja velikim intenzitetom. Unapređivanje kapaciteta postojećih institucija koje se bore protiv organizovanog kriminala jeste ključno očekivanje od formiranja antimafijaškog kodeksa kao sveobuhvatnog zakonskog propisa usmerenog na borbu protiv mafije kao specifično italijanskog odraza organizovanog kriminala. Refleksija unapređenih kapaciteta antimafijaških institucija očekuje se, pre svega, u domenu konfiskacije mafijaške imovine, čiji će nosilac biti

---

* Ovaj tekst je nastao kao rezultat rada na projektu "Kriminal u Srbiji: fenomenologija, rizici i mogućnosti socijalne intervencije" koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke RS, broj 47011.

* Email: abulatovic@sezampro.com

novoosnovana vladina agencija. Autorka u tekstu valorizuje strateški trend u politici borbe protiv organizovanog kriminala i aktuelne konkretne inicijative u Italiji, prikazujući savremenu fenomenologiju organizovanog kriminala u Italiji i na njega usmerenu društvenu kontrolu.

KLJUČNE REČI: politika borbe protiv organizovanog kriminala / institucije / regulatorni okvir / koordinacija / Italija

UVOD

Mafija se kolokvijalno doživljava prvenstveno kao negativni subkulturni fenomen tipičan za Italiju, a posebno za oblast Sicilije, a njeni dominantni oblici delovanja su nasilje i zastrašivanje. Kao naučna paradigma, mafija predstavlja kompleksni fenomen koji uključuje krivičnopravnu, ekonomsku, političku, kulturnu i društvenu dimenziju. Odnos mafije prema državi i drugim institucijama ima dva lica. Nalazeći se na marginama društva, mafija deluje protiv institucija; ne priznaje državni monopol sile i pribegava ubistvima shodno sopstvenom sistemu pravila koji uključuje i kažnjavanje smrću. Posmatrano na drugi način, mafija je sasvim "infiltrirana" u tkivo društva putem niza aktivnosti u vezi sa korišćenjem javnih finansija (npr. ugovori o javnim radovima), što ukazuje na njenu aktivnu participaciju u javnom životu (na izborima, kontrolisanjem funkcionisanja institucija).¹ Subjekti mafijaške društvene koalicije državu i institucije doživljavaju kao strane i impotentne u obavljanju svoje funkcije, tj. moguće ih je obezbediti samo uz posredovanje mafije. Privreda je suviše slaba da bi mogla da ponudi neke značajnije mogućnosti. Pokušaji društva da se bori protiv mafije su neuspešni, što generiše skepsu značajnog obima u pogledu mogućnosti promene situacije. Kriza političkih partija uslovljava opštu društvenu krizu. Sindikati nemaju adekvatnu ulogu u društvu, a građansko društvo je suviše slabo. Zbog svojih specifičnosti, mafiogeno društvo (društvo koje zbog svojih karakteristika predstavlja plodno tlo za pojavu i razvoj mafije, tj. društvo koje "proizvodi" mafiju) jeste oblik totalitarnog društva koje ima kontrolu nad određenom

---

¹ Iako se prvobitno koristila da označi pojavu specifičnu za oblast Sicilije u Italiji, danas se reč "mafija" širom sveta kolokvijalno upotrebljava da opiše bilo koju organizovanu kriminalnu grupu. Međutim, mafija je mnogo više od toga. Od kako su se pojavila početkom XIX veka, italijanska kriminalna udruženja poznatija kao "mafija" uspele su da postanu deo socijalnog i ekonomskog tkiva Italije. Italija je istorijski obeležena delovanjem mafije. Danas mafijaške organizacije predstavljaju neke od najozloglašenijih i najrasprostranjenijih kriminalnih organizacija na svetu, a u Italiji su dominantni objekt fokusa borbe protiv organizovanog kriminala (*lotta contra la mafia*).

teritorijom i to kako u ekonomskoj sferi i politici, tako i u privatnom životu ljudi koji tu žive. U takvom kontekstu, diskursom čini specifičan dijalog o uslugama koje samo mafija može da obezbedi, a suštinska debata i građanska prava *de facto* su ukinuti.

Savremena, transformisana mafija oblikovala se u aktuelnu formu tokom sedamdestih godina prošlog veka. Deluje u međunarodnim okvirima i ostvaruje ogromnu dobit. Savremena mafija je infiltrirana u finansijski sistem i zloupotrebljava međunarodna pravila u vezi sa garantovanjem tajnosti bankarskih uloga, postojanjem tzv. poreskih rajeva i pružanja mogućnosti da se izbegne kontrola kapitala i da se koriste nove forme kruženja i prikupljanja novca (tzv. finansijske inovacije). Zbog takvih obeležja često se o savremenoj mafiji govori i kao o finansijskoj mafiji (Lindo, 2008). Aktuelni teorijski trend zasnovan je na proliferaciji akademskih radova koji delovanje mafije posmatraju kroz specifičnu prizmu i tvrde da finansijska motivacija nije primarna, već da je u pitanju borba za moć na način koji se suštinski ne razlikuje od onog što prepoznajemo kao političku zajednicu (Lea, 2004) (Hofmann, 2009).

ORGANIZOVANE KRIMINALNE GRUPE U SAVREMENOJ ITALIJI

Kriminalna organizovana grupa je deo mreže odnosa koji predstavljaju društvenu koaliciju u kojoj su zastupljeni razni slojevi. Članovi koalicije usvajaju obrazac po kome nasilje i nezakonite aktivnosti predstavljaju oblike preživljavanja i način da se ostvari uloga u društvu. Unutar tog sistema odnosa, dominantnu funkciju imaju najbogatiji i najmoćniji pojedinci: mafijaški bosovi, političari, privrednici, finansijski savetnici, pravnici etc) i oni čine tzv. mafijašku elitu (italijanski: *borghesia mafiosa*) (Santino, 2008). Drugim rečima, po svojim osobinama mafija predstavlja političku grupu u smislu klasične sociološke definicije: to je organizacija koja ima svoj kodeks ponašanja, teritoriju, fizičku silu i upravljački potencijal sposoban da obezbedi poštovanje utvrđenih pravila i efektivnih mera prisile, a kao društvena koalicija doprinosi formiranju političkog života u najopštijem smislu, odnosno određuje ili doprinosi donošenju odluka i pravljenju izbora koji se odnose na manipulisanje moći i distribuciju resursa.

Savremeni kriminalni milje u Italiji, u kontekstu organizovanog kriminala, čini više autohtonih italijanskih organizacija i grupa, kao i sve veći broj uvezenih kriminalnih grupa poput kineskih Trijada, nigerijskih bandi i albanske mafije,

koja među njima dominira.² Jačanju imigrantskih organizovanih kriminalnih grupa između ostalog, pogoduje i tradicionalizam italijanske mafije koji se ogleda u striktnim uslovima za članstvo koji podrazumevaju određeno specifično etničko ili geografsko poreklo.

Sicilijanska mafija se specijalizovala za trgovinu heroinom, političku korupciju i trgovinu oružjem, ali u domenu njenih aktivnosti su takođe i podmetanje požara, vršenje prevara, krijumčarenje i reketiranje. Sicilijanska mafija je ozloglašena zbog agresivnih napada na pripadnike italijanskog pravosuđa. Na Siciliji se izraz "izvrstan leš" upotrebljava da označi ubistvo istaknutog predstavnika institucija, za razliku od ubistava običnih građana ili samih kriminalaca. Takve "istaknute" žrtve su visoki funkcioneri policije, sudije, gradonačelnici i poslanici u parlamentu. U Sjedinjenim američkim državama, sicilijanska mafija predstavlja najmoćniju i najaktivniju mafijašku organizaciju, s obzirom na procene američkih agencija da je u ovu organizaciju uključeno preko 2.500 saradnika. Ujedno, to je svrstava u grupu najuticajnijih trans-nacionalnih organizovanih kriminalnih grupa.

Camora ili Napolitanska mafija, nazvana tako prema svom sedištu u Napulju, predstavlja najveću mafijašku organizaciju u Italiji. Tokom sedamdesetih godina prošlog veka, sicilijanska mafija je ubedila Kamoru da svoje trase za krijumčarenje cigareta počne da koristi za krijumčarenje narkotika, uz pomoć sicilijanske mafije. Neke vođe Kamore su se protivile tom novom poslu i ubeđivanje nije išlo glatko, što je za posledicu imalo vođenje tzv. Kamora ratova, u kojima je pobedu odnela struja pristalica trgovine drogom, odneviši živote preko 400 ljudi. Osim toga, Kamora je stekla ogromno bogatstvo u javnim radovima na rekonstrukciji oblasti Kampanja, koju je pogodio razorni zemljotres 1980. godine. Danas Kamora ima potpunu kontrolu nad trgovinom cigareta, bilo tako što ih krijumčari, bilo tako što od drugih koji time trguju naplaćuje reket kao svojevrsni porez. Takođe je umešana i u pranje novca, iznude, krijumčarenje ilegalnih imigranata, pljačke, ucene, kidnapovanja i otmice, političku korupciju i krijumčarenje legalne robe.

Ndrangheta ili Kalabrijska mafija bazirana je u oblasti Kalabrija. Specijalizovala se za političku korupciju i kidnapovanja i otmice, ali se takođe bavi i trgovinom narkoticima, ubistvima, postavljanjem bombi, krijumčarenjem legalnih artikala, kockanjem, prevarama, krađom, reketiranjem naknada za rad, zelenišanjem i krijumčarenjem ilegalnih imigranata.

---

² Albanska "mafija" mahom vodi poslove u bogatim severnim i centralnim oblastima Italije poput Lombardije i Toskane. Nakon dolaska, početkom devedesetih godina prošlog veka, albanski mafijaši su se specijalizovali za organizovanje prostitucije i trgovinu narkoticima.

Sacra Corona Unita ili Ujedinjena sveta kruna bazirana je u oblasti Apulija sa sedištem u njenom jugoistočnom delu, u Brindiziju. Krijumčari cigarete, narkotike, oružje i ljude. Bavi se i pranjem novca, iznudom i političkom korupcijom. Druge kriminalne grupe joj plaćaju reket za korišćenje jugoistočnog italijanskog priobalja, koje predstavlja prirodnu trasu na putevima krijumčarenja od i ka Zapadnom Balkanu.

OBLIKOVANJE SAVREMENE DRUŠTVENE KONTROLE ORGANIZOVANOG KRIMINALA U ITALIJI

Specifičan element organizovanog kriminala mafijaškog tipa jeste kapacitet zastrašivanja zasnovan na podređenosti i specifičnom kodeksu časti, koji počiva na zavetu ćutanja (italijanski: *omerta*). S obzirom na postignuti stepen organizovanosti i potčinjavanja i u jednom i u drugom domenu, mafijaška organizacija predstavlja organizovan sistem u kome vlada apsolutno pravilo poslušnosti i zakon ćutanja, koji zahteva od svih odbijanje saradnje sa predstavnicima institucija, što se odnosi i na celu populaciju određene teritorije koju kontroliše. Dakle, u pitanju je potpuna podređenost pojedinca moći mafije.

Odnos centralne državne vlasti prema mafiji obeležen je korišćenjem dvostrukih standarda. Do 1982. godine, mafija u Italiji nije zakonski smatrana kriminalnom organizacijom, te su tadašnje okolnosti amnestirale mafiju od kažnjavanja za ubistva i druga krivična dela koja je činila. U takvoj konstelaciji država se praktično odrekla monopola sile. Takva vrsta izuzimanja od kažnjivosti može se smatrati oblikom legitimacije, te se prema tome može reći da su do tada u Italiji postojala dva načina društvene reakcije na nasilje. Ovo se može objasniti činjenicom da je mafijaško nasilje, čije su žrtve većinom bili politički i društveni protivnici mafije, koji su simbolisali preporod društva, bilo korisno za održavanje na vlasti dominantnih društvenih slojeva u slučajevima kad je direktna intervencija države bila nemoguća zbog očigledne nezakovitosti takve reakcije ili ako državna reakcija ne bi bila dovoljno brza i brutalna kao što je to mafijaško nasilje. Na ovaj način je mafija simbolizovana kao institucionalizovani kriminal. Dok je unutar države postojao rascep između formalne i materijalne ustavnosti, tj. između pisanih principa i stvarnog postupanja, formirane su aktuelne kriminalne strukture.³

---

³ Neki teoretičari smatraju da je demokratija u Italiji od kraja Drugog svetskog rata, iako formalno otvorena, realno blokirana, izvan granica domašaja opozicije u smislu mogućnosti promene stanja koje se označava kao *status quo*.

Odnos lokalnih institucija vlasti i mafije odvijao se ili kroz direktnu participaciju pripadnika mafije u njihovom radu ili kroz blisku rodbinsku ili prijateljsku povezanost sa zvaničnicima lokalnih uprava, čime su direktno zanemarivani zakonitost i građanska prava (posebno, pravo na slobodu i bezbednost).⁴ To su situacije tzv. formalne kriminokratje, tj. vlasti kriminalaca, koji su, na lokalnom nivou, bilo imali direktnu vlast bilo vršili vlast indirektno, neformalnim putem, kroz različite forme poslovanja i saradnje lokalne uprave, tj. funkcionera lokalnih institucija i poslovnih ljudi sa mafijašima (Paoli, 1997).

NOVI PROPISI U BORBI PROTIV MAFIJE

Italija je u različitim okolnostima i situacijama donosila specifične propise usmerene protiv organizovanog kriminala, koji su danas ugrađeni u njen nacionalni pravni sistem. Tek poslednjih decenija prošlog veka zakonodavna aktivnost je obezbedila odgovarajući normativni okvir za suočavanje institucija sa umnožavanjem mafijaških aktivnosti i porastom drugih oblika organizovanog kriminala u Italiji. Tokom deset godina (1982-1992), doneto je čak 114 zakona koji se neposredno ili posredno odnose na organizovani kriminal. Donošenje ovih propisa je inicirano zločinima mafije, koji su šokirali i domaću i svetsku javnost, i predstavljaju reakciju države na provokaciju kriznom situacijom, tj. nisu deo koherentnog programa sprovođenja zakona.

Korpus propisa u borbi protiv mafije, gledano kao celina, konstantno je zaostajao za zahtevima trenutka iako su propisi donošeni kao hitna reakcija države na konkretnu aktivnost mafije i uglavnom obeleženi simboličnim merama.⁵ Italijanski krivični zakonik je donet 1930. godine i od tada je u više navrata noveliran, ali sa sličnim posledicama kao i pravni sistem u celini.⁶

Prvi opšti nacionalni zakon, tzv. Rognoni-La Torre zakon koji se konvencionalno zove Antimafijaški zakon, usvojen je 13. septembra 1982.

---

⁴ O dimenzijama ovog odnosa možda najbolje svedoči podatak da su, nakon usvajanja zakonskih propisa 1990. godine, tokom naredne tri godine, raspuštene 72 gradske uprave zbog veza sa mafijom. Najnoviji primer su mafijaški orkestrirani opštinski izbori u gradu *Cattolica* na Siciliji održani 2007. godine, što je otkriveno kroz nedavnu uspešno realizovanu policijsku akciju *Minoa*.

⁵ Na primer, pokazalo se da institucija koja je kreirana zakonom iz 1982. godine, Visoki komesar, ne može funkcionalno da koordinira borbu protiv mafije, usled čega je ova institucija ukinuta deset godina kasnije.

⁶ Na primer, dopunama člana 416. Krivičnog zakonika predviđena je teža kazna za mafijaša koji je naoružan. Međutim, mafijaši su uvek naoružani shodno osobenosti da koriste silu, jer ne priznaju monopol države na korišćenje sile.

godine.⁷ Od tada je obim represivnih mera u italijanskom zakonodavstvu narastao do nivoa koji se ne može uporediti sa zakonodavstvom bilo koje druge evropske zemlje. Dotadašnje italijansko zakonodavstvo je raspolagalo samo sa jednostavnom definicijom organizovanog kriminala zasnovanom na prisustvu tri elementa: udruživanju, organizovanoj strukturi i cilju da se vrše krivična dela.⁸ Ovaj novi zakon je po prvi put definisao mafiju kao specifičan oblik organizovanog kriminala: pripadnici mafijaške organizacije koriste zastrašivanje, podređivanje i zavet ćutanja da bi činili krivična dela, direktno ili indirektno upravljali ili kontrolisali privredna preduzeća, javne koncesije i odobrenja ugovora o javnim radovima i javnim uslugama zarad ostvarivanja nezakonitog profita ili drugih koristi za sebe ili druge. Drugim rečima, aktivno članstvo u mafijaškoj organizaciji ovim zakonom je definisano kao krivično delo. Osim drugačijeg definisanja bića krivičnog dela organizovanog kriminala, najvažniji i originalni elementi novog zakona bile su mere koje su se mogle preduzeti sa ciljem kontrole porekla imovine, uključujući i mere konfiskacije nezakonito stečenih dobara i obavezu pribavljanja dozvole za izvođenje javnih radova u svojstvu podizvođača.

Narednih godina usledili su novi pokušaji kreiranja efikasnijeg normativnog okvira za borbu protiv organizovanog kriminala. S obzirom na posledice, najznačajnije su mere usmerene protiv pranja novca, mere u vezi sa "pokajnicima" (*pentiti*) tj. nekadašnjim mafijašima koji saraduju sa vlastima, mere kojima je revidiran krivični postupak čiji su predmet mafijaši kao i propisi koji se odnose na odsluživanje kazne osuđenih mafijaša, proširenje definicije mafijaške organizacije tako da se odnosi i na lica koja se umešaju u izborni proces i tako utiču na ostvarivanje prava slobodnog glasanja, obrazovanje Istražnog odeljenja za borbu protiv mafije (*Direzione Investigativa Antimafia*, skraćeno: DIA), obrazovanje Državne direkcije za borbu protiv mafije (*Direzione Nazionale Antimafia*, skraćeno: DNA) koje funkcioniše kao posebno odeljenje javnog tužilaštva (*Superprocura*).

Krivično delo pranja nezakonito stečenog novca uvedeno je u italijanski pravni sistem 1978. godine, dopunama člana 648 Krivičnog zakonika, ali se tada odnosilo na dobit ostvarenu razbojništvom, iznudom i kidnapovanjem u svrhu iznude. Kasnije je uvedena mogućnost da institucije primene hitne mere u cilju ograničavanja raspolaganja gotovinom, ograničavanja transakcija i sprečavanja korišćenja finansijskog sistema u pranju novca.

---

⁷ Ovaj zakon je nazvan po predlagačima dva nacrtu koja su naknadno objedinjena, ministru iz redova Hrišćansko-demokratske partije, Virginio Rognoni, i lideru komunista u parlamentu Italije Pio La Torre, koji je ubijen 30. aprila 1982. godine.

⁸ Okosnicu italijanskog krivičnog zakonodavstva i danas čini Krivični zakonik donet u fašističkom periodu 1930. godine, koji je od tada više puta noveliran.

Proces harmonizacije sa evropskim propisima uslovio je proširivanje pojma bića krivičnog dela pranja novca, pa se promenama uvedenim 1993. godine krivično delo pranja novca odnosi na bilo koji slučaj ponovnog investiranja dobiti ostvarene izvršenjem bilo kog krivičnog dela.

Tokom 1990. godine usvojeni su propisi u vezi sa služenjem zatvorskih kazni osuđenih pripadnika mafije za dela definisana kao organizovani kriminal (trgovina drogom, otmice, ubistva, aktivno članstvo u mafijaškoj organizaciji). Naime, suspendovane su odredbe koje omogućavaju služenje kazne u "kućnom zatvoru". Usvojene su mere u vezi sa pritvorom lica optuženih za teška krivična dela, propisi u vezi sa prisluškivanjem i mere koje omogućavaju umanjenje kazne kriminalcima koji saraduju sa vlastima. Produženo je trajanje preliminarnih istraga sa šest meseci na godinu dana (Jamieson & Violante, 2000).

Najčešće se o društvenoj kontroli kriminala razmišlja u kategoriji represivnih mera. Međutim, italijansko iskustvo je pokazalo da se kriminalnim organizacijama može uspešno suprotstaviti i sredstvima koja ne predstavljaju direktnu represiju. Ove alternativne mere su zapravo komplementarne represivnim merama u smislu da je represija uvek potrebna protiv organizovanog kriminala, a posebno protiv organizacija mafijaškog tipa, ali da se bolji rezultati postižu ukoliko se istovremeno primenjuju i određene mere koje indirektno utiču na njih. Komplementarne indirektno mere, u najširem smislu rečeno, usmerene su na ekonomsko osnaživanje stanovništva, promenu kulturnog obrasca, raskidanje veza sa negativnim istorijskim nasleđem i jačanje civilnog društva putem obrazovanja i promovisanja građanskog aktivizma (Paoli, 2007).⁹

STRATEŠKI TRENDOVI U BORBI PROTIV MAFIJE

Krajem januara 2010. godine, na vanrednoj sednici vlade, predstavljena je nova strategija borbe protiv mafije, zasnovana na nekoliko ključnih inicijativa. Strategija je rezultat zajedničkog rada ministra unutrašnjih poslova Roberto Maronija i ministra pravde Angelino Alfana.

---

⁹ Na primer, tradicionalna kapa pod nazivom "kopola" (*coppola*) koja je decenijama bila simbol pripadnika mafije, danas se prepoznaje kao simbol otpora mafiji i omogućava egzistenciju zanatlijama Sicilije. "Čist biznis" kao deo brenda sve više dobija na marketinškom značaju, pa se u prodaji nalazi pasta i maslinovo ulje sa oznakom "bez ikakve veze sa mafijom". Poruke protiv reketiranja čest su predmet građanskih akcija i postaju deo subkulture mladih. Zaplenjena imovina mafije koristi se u različitim socijalnim programima.

Osnivanje nacionalne agencije za kontrolu oduzete imovine mafije i rukovođenje njenom aukcijskom prodajom sa sedištem u oblasti Kalabrije strategija je predvidela kao meru hitnog karaktera, pa je to učinjeno u formi uredbe, kako bi bilo moguće momentalno je sprovesti u delo. Oduzimanje imovine od mafije smatra se ključnim za rušenje njene ekonomske moći.¹⁰ Rad agencije je usmeren na konfiskaciju nekretnina u vlasništvu mafije i njihovom pretvaranju u javno dobro, slično onom što je u manjem obimu već postignuto na Siciliji u nekim slučajevima (Schneider & Schneider, 2002). Osnovni zadaci agencije su: sastavljanje nacionalnog registra zaplenjene imovine mafije, kreiranje nove baze podataka pravnih subjekata koji zbog povezanosti sa mafijom ne mogu da budu podizvođači radova, a koja bi, budući javno dostupna, bila brana pokušajima mafije da učestvuje na tenderima za javne radove.

Nova strategija predvidela je stvaranje jedinstvenog zakonskog okvira putem kodifikacije postojećih propisa, kojima bi bili objedinjeni svi propisi usmereni na borbu protiv organizovanog kriminala, a kojima bi se u radu rukovodile sve angažovane institucije. Značajna novina je u domenu metodologije vođenja baze podataka i utvrđivanja porekla transakcija u vezi sa izvođačima i podizvođačima sa kojima se sklapaju ugovori nakon procedure javnih tendera. Takođe, predviđeno je i stvaranje nacionalne mreže za podršku žrtvama iznude, koja bi uključivala poseban fond za njihovo obeštećenje, oformljen iz zaplenjene mafijaške imovine. Strategija je predvidela i mere u vezi sa prikupljanjem otpada, koji predstavlja jedan od najprofitabilnijih zakonitih poslova kojima se mafija bavi. Neksus između iskorišćavanja ilegalnih useljenika od strane mafije ima i dimenziju povećavanja ljudske nebezbednosti u različitim oblastima, te su novom strategijom predviđene i dodatne mere za suzbijanje ilegalnog useljenja.

Čini se da je namera tvoraca nove strategije za borbu protiv organizovanog kriminala bila konačno raskidanje sa dosadašnjim obrascem društvene kontrole organizovanog kriminala prema kome je ova pojava tretirana kao vanredna okolnost, ali je za potpuno argumentovnu ocenu potrebno još sačekati na prve rezultate shodno planiranom. Potpuna primena novih regulatornih mera u borbi protiv organizovanog kriminala u Italiji omogućena je 7. septembra 2010. godine, stupanjem na snagu Zakona broj 135, usvojenog 13. avgusta 2010.¹¹

---

¹⁰ Najnovije procene ekonomske moći mafije određuju je u nivou prihoda na godišnjem nivou od 10 odsto bruto nacionalnog dohotka, te je u tom smislu mafija najveći preduzetnik u Italiji.

¹¹ Zvaničan prevod naslova ovog zakona sa italijanskog na engleski jezik glasi: Extraordinary plan against mafias and mandate to the Government in the matter of anti-mafia rules.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Savremeni organizovani kriminal je neuporedivo kompleksniji, diversifikovaniji i sofisticiraniji od prvobitnih mafijaških udruženja. Posledice mafijaških aktivnosti upućuju na zaključak da je danas sasvim realno govoriti o delovanju mafije u kategorijama preduzetništva i društvenih sukoba, te da u tom smislu pitanje opstanka demokratske vladavine u društvu podrazumeva efikasno suzbijanje organizovanog kriminala.

Suočavanje sa organizovanim kriminalom je u velikoj meri posledica sopstvenog (ne)činjenja. U participativnim demokratijama, građani od javnih institucija očekuju da vrše javne poslove i obezbede stalni uvid javnosti u vršenje javnih poslova, a od države da očuva svoj monopol na upotrebu sile. Ukoliko se podmićivanjem i upotrebom sile ta volja građana narušava ili, u još većem stepenu — otima, time bivaju narušeni sami temelji demokratskog društva. Naime, kada organizovani kriminal reciklira prljav novac u nacionalnoj ekonomiji, na taj način se podrija solidnost privrednog sistema. A kada organizovani kriminal podmićivanjem javnih službenika utiče na ishod izbornog procesa, on na taj način stiče moć. Ako uspostavi veze sa teroristima i nedemokratskim režimima, postaje bezbednosna pretnja državi ili, čak, regionu (La Spina, 2008).¹² U skladu sa aktuelnim civilizacijskim domovima, pojednostavljeno govoreći, ono što građani traže kao uslugu od mafije, država treba da efektivno i efikasno garantuje kao pravo.

Proces infiltriranja organizovanog kriminala u javne i političke institucije mora biti zaustavljen, jer se demokratska vladavina smatra normativnim ciljem međunarodne zajednice. Očekuje se da politički proces kao rezultat ponudi i rešenja za opisane probleme u vezi sa delovanjem organizovanog kriminala. To može biti učinjeno na ekonomskom, društvenom i političkom planu. U ekonomskoj sferi, potrebno je izgraditi u globalnim okvirima regulatorne mehanizme nezakonite trgovine. U društvenoj sferi potrebno je dostići određen stepen poverenja u politički proces i umanjiti potencijal organizovanog kriminala da stimuliše motivaciju za uključivanje u njegove redove putem društvene integracije marginalizovanih grupa. Na političkom planu, potrebno je primeniti nove političke koncepte i stvoriti nove institucije na svim nivoima.

Svrha represivnih mera je da obeshrabre potencijalne učionice krivičnih dela da ih izvrše jer je tim merama predviđena kazna za takva dela. To znači da represivne mere ispunjavaju svoju svrhu ako se kažnjive aktivnosti

---

¹² Zbog toga savremene strateške doktrine i bezbednosne procene danas standardno uključuju i elemente u vezi sa organizovanim kriminalom.

otkriju, izvršioци uhapse, sudski proces efikasno odvija, dobit od izvršenog krivičnog dela umanju ili u potpunosti eliminiše i ako se onemogućí interakcija između osuđenih kriminalaca međusobno kao i sa njihovim organizacijama (Cook, 2006). Italijanski pristup kreiranju politike suzbijanja organizovanog kriminala obeležen je ne samo posebnim direktnim represivnim merama, već i kreiranjem brojnih drugih politika usmerenih na civilno društvo i javnu upravu koje se tiču mafije samo indirektno.¹³ Nakon stupanja na snagu novih regulatornih propisa postignuti su do sada nezabeleženi rezultati u domenu primene represivnih mera u borbi protiv organizovanog kriminala (broj uhapšenih lica, iznos zaplenjene mafijaške imovine, količine zaplenjene robe i narkotika itd.), što upućuje na zaključak da je ostalim potrebnim elementima priključena i politička volja, kao odlučujućí faktor uspešne društvene kontrole kriminala u Italiji.

REFERENCE

- (1) Cook, D. (2006) *Criminal and Social Justice*, London, Sage.
- (2) Jamieson, A. & Violante, L. (2000) *The Antimafia: Italy's Fight Against Organized Crime*, St. Martin's Press, New York.
- (3) La Spina, A. (2008) "Recent Anti-Mafia Strategies: The Italian Experience", in: D. Siegle and H. Nelen (eds.), *Organized Crime: Culture, Markets and Policies*, Springer.
- (4) Lea, J. (2004) "Kriminalität als Governance. Überlegungen zu einer Kriminologie des 21. Jahrhunderts", in M. Althoff, P. Becker et al. (eds), *Zwischen Anomie und Inszenierung: Interpretationen der Entwicklung der Kriminalität und der sozialen Kontrolle*, Baden-Baden, Nomos Verlag.
- (5) Lindo, Samuel B. (2008) *Identity in Flux: The Mafia, Antimafia, and Sicily's Discovery of New Italian Unity*, Italian Honors Papers, <http://digitalcommons.conncoll.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=italhp>, pristupljeno 13. septembra 2011.
- (6) Paoli, L. (2007) "Mafia and organized crime: the unacknowledged successes of law enforcement", *West European Politics*, vol. 30, no. 4, pp. 854-80.

---

¹³ Sudija Paolo Borsellino u euloškom govoru o tužiocu Djovani Falkoneu istakao je da borba protiv mafije mora biti ne samo hladna, represivna akcija, već i moralni i kulturni preobražaj u koji su svi uključeni, a posebno mlađa generacija, sposobna da uoči tamne strane moralnog kompromisa, nedostatak zainteresovanosti ili kontinuiteta i odgovornosti. Obojica su stradali u atentatima koje je organizovala mafija, u razmaku manjem od dva meseca, 1992. godine.

- (7) Paoli, L. (1997) "The political criminal nexus in Italy", *Trends in organized crime*, vol. 3, no. 1, pp. 49-56.
- (8) Schneider, J. & Schneider, P. (Winter 2002) "Suggestions from the Antimafia Struggle in Sicily", *Anthropological Quarterly*, vol. 75, no. 1, pp. 155-8.
- (9) Santino, U. (4 February 2008) "The Laws Regarding Organized Crime in Italy" in: "Law Enforcement in Italy and Europe against mafia and organized crime", www.centroimpastato.it/otherlang/mcdonald.php3 pristupljeno 31. oktobra 2011.
- (10) Hofmann, K. (September 2009) "The Impact of Organized Crime on Democratic Governance: Focus on Latin America and the Caribbean", *FES Briefing Paper*, Berlin, pp. 1-9.

THE ITALIAN APPROACH TO FIGHTING ORGANISED CRIME

Modern organized crime is a highly dynamic phenomenon that challenges social control policy in various ways. Curbing organized crime is fundamentally connected to regulatory mechanisms whose effectiveness predominantly depends on institutional coordination. In Italy this is especially pronounced, as there is a historical continuity between the Mafia and the country's political elite, while the aspirations of the Mafia to influence public governance are a traditional feature of Italian organized crime. Such a strategy by organized crime targets institutions and seeks to corrupt, co-opt or threaten them into cooperation. This explains why Italian anti-Mafia strategy rests on a quest to transform institutional structures so as to make them both more resilient to co-option by organized crime and more effective in aggressively fighting the Mafia. The strategy thus includes the establishment of various specialized institutions, which are highly autonomous in their operation on the one hand, with constant improvements in the coordination of all other, more traditionally "systemic" control agencies, such as the police force and the prosecution. Despite some impressive results achieved in Italy through this approach, activities of the Mafia continue at high intensity. The most recent Anti-Mafia strategic trends are critically evaluated in this text, which adopts a phenomenological conceptualization of organized crime.

KEY WORDS: anti-organised crime policy / institutions / regulatory framework / coordination / Italy